

**R. P. Thomæ Comptoni Carleton, Cantabrigiensis,
Societatis Jesu, In Collegio Anglicano Leodiensi Sacræ
Theologiæ Professoris, Cvrsus Philosophicvs Vniversvs**

Carleton, Thomas Compton

Antverpiæ, M.DC.XCVII.

Ex tractatu de Cælo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95656](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-95656)

IN LIBROS DE COELO DISPUTATIO PRIMA.

De natura corporum caelestium.

Ratio quae in
hoc tracta-
tur servabitur.

Dhilosophice magis quam astronomice isthae pertractabimus: nec tam diversos Caelorum motus, & concordem astrorum discordiam, accessum solis & recessum a Po- lis mundi, labores solis ac lunae, diei ac noctis, astatis ac hyemis, veris & autumni, caloris & frigoris, lucis ac tenebrarum vicissitudinem, & alia hujusmodi, quam proprietates caeli, ejusque constitutionem, quae peculiariat ad Philosophum spectant, discutiemus: reliqua, quantum instituti ratio patitur, succincte, ac breviter trademus.

SECTIO PRIMA.

An Caelum sit animatum.

I. Aristoteles l. 2. de Cœlo, tex. 13. & 62. & l. 2. Met. tex. 35. Cœlum ponere videtur animatum, in modo anima rationali, & intelligentiæ prædictum: licet id est anima rationali, & intelligentiæ.

II. Thomas eum excusat, dicatque solum velle Aristotelem cœlum habere animatum, seu intelligentiam, non informantem, sed assistentem. Quicquid ergo sit de mente Aristotelis hac in parte: cœlos esse animatos expressè docet Plato, Pythagoras, & alij ex antiquis. In modo apud ipsos adeo certum habebatur cœlum esse animatum, ut, teste S. Augustino l. 18. de Civit. cap. 41. Anaxagoras reus factus sit apud Atheniens, & supplicio affectus, quod solem lapidem ardente esse dixerit, & non aliquid animatum. Idem sentit Philo Judæus libr. de opificio mundi. Plin. l. 2. Nat. Histor. cap. 8. & alij.

III. Inter Christianos etiam non defuerunt, qui hoc senserint: in modo ipsem S. Augustinus & S. Hieronymus dubius hoc in re fuisse videntur. Origines vero To. 1. Commen. in Ioann. & l. 1. Periarchon cap. 7. stellas non solum animatas esse docet, sed virtutis etiam ac virtutis capaces, Christumque, non pro hominum tantum, sed pro astrorum etiam peccatis, esse mortuum. Dubitat etiam Dionys. Carthusianus in 2. d. 14. q. 4. utrum cœli animati sint, necne. Idem probabile esse censem Aureolus in 2. d. 14. q. 2. ar. 2. & q. 3. favetque eidem opinioni Caet. in Psal. 135. In modo S. Thomas l. 2. cont. Gen. cap. 70 & alibi idem sensisse videtur: sed l. p. q. 70. art. 3. opinionem illam retractat.

VI. Conclusio: Cœlum non est animatum. Haec est communis Patrum ac Theologorum sententia: unde S. Ioan. Damascenus l. 2. fidei Orthod. c. 6. Nullus, inquit, cœlos aut sidera animata esse existimat, anima quippe, ac sensu videntur. Idem docet S. Ioan. Chrysostomus Homil. in Psal. 4. S. Ambros. l. 2. c. 4. S. Cyrril. l. 2. cont. Jul. S. Basil. in Hexam. Hom. 3. In hanc etiam sententiam conspirant recentiores ad unum omnes, Peretius l. 2. in Genet. q. 7. Conimbr. l. 2. de cœlo. c. 1. q. 1. art. 2. Murcia l. 2. de cœlo. d. 1. q. 1. Ruvius l. 2. de cœlo. c. 1. q. 1. Hurt. d. 1. de cœlo. sect. 4. n. 41. Tann.

R. P. Th. Comptoni Philosophia.

1. p. d. 6. quæst. 2. d. 5. numer. 8. Arriaga d. un. de cœlo, sect. 2. Oviedo cont. un. de cœlo p. 1. num. 3. & alij.

V. Ratio est: nullum enim vitæ vestigium in cœlis deprehendimus, unde gratis, & sine ullo fundamento vitam iis quis tribuerit. Conf. alioqui pari quis ratione dixerit aërem vivere: sicut autem hoc assertum est, effet divinare, ita & illud. Conf. secundò quoad vitam vegetativam, videmus enim in omnibus rebus, quæ hac vitæ vivunt, magnam organorum, partium, ac temperamenti varietatem, & heterogeneitatem, quæ vitæ hujus functionibus deservit, cum tamen in cœlo nihil cernatur hujusmodi, sed omnimoda similitudo, & partium homogeneitas. Quæ magis urgunt, si cœlum sit corpus simplex, de quo disp. sequente. Tandem quoad vitam rationalem posset quis æquè dicere terram, aut aquam, vel a ratione. Itam quamlibet rem materialē uti ratione, ac cœlum.

Dices; hoc conjectur ex motu, quem in cœlis uniformem cernimus, & perpetuum. Contraria: in rebus etiam inanimatis motum cernimus, ergo ex motu nullum ad vitam, nedum ad rationem deducitur argumentum. Unde autem motus ille cœlorum proveniat, utrum ab extrinseco, an ab innata iis virtute mortice, dicetur postea.

SECTIO II.

Virūm Cœli sint naturaliter incorrumpibiles.

VI. **N**aturaliter, inquam: per potentiam enim Dei absoluam posse illos corrupti, seu destrui, certum est. Sicut enim divinâ virtute ex nihilo sunt extacti, ita si suum Deus concursum suspenderet, motu nullum ad vitam reciderent. Et hoc sensu, si quis ita loqui velit, sunt cœli naturâ suâ corruptibiles id est, habent naturam, quæ non petit semper essentialiter durare, sed divinâ virtute potest destrui.

II. Hoc modo intelligendi sunt nonnulli ex sanctis Patribus, dum incorruptibilitatem nulli rei creatæ naturâ suâ competere affirmant, nec cœlos tantum, sed etiam Angelos, non naturâ, sed ex dono, & gratiâ Dei immortales, & incorruptibiles esse afferunt. Sic inter alios loquitur S. Damascenus l. 2. fidei Orthod. c. 3. Immortalis, inquit, Angelus est non naturâ, sed gratiâ; nam omne quod caput, & desinere suâ naturâ potest. Intelligentus, inquam est, Angelus naturaliter non poterit, postquam producta est, essentialiter semper existere, sed per Divinam saltem potentiam destrui posse, licet per potentiam ordinariam, aut vi agentium naturalium non possit.

III. **Q**uestio vero hæc procedit supponendo cœlos componi ex materia & formâ: si enim sint corpora, non esse simplicia, clarum est vi nullius, saltem agentis naturalis, corrupti eos posse.

Prima

IV. *Prima sententia* affirmat cœlos esse naturaliter corruptibiles: ita Philosophi antiqui propè omnes, Plato, Anaxagoras, Democritus & alij. Idem sentire docet esse corruptibiles videtur Magister in 2. d. 14. & Carthusianus in 2. d. 14 q. 2. & expressè tenet Salmeron in 2. Pet. cap. 3. d. 4. Valeius de Philo, Sacra. cap. 89. Delrio in cap. 1. Genes. & alij nonnulli. In qua etiam sententia fuisse videtur nonnulli ex sanctis Patribus, quorum tamen mentem explicui n. 2.

V. *Secunda sententia* docet cœlos esse naturaliter incorruptibiles: ita Aristot. 1. 1. de Cœlo cap. 3. & 1. 2. cap. 1. & alibi, docens cœlum non esse ejusdem rationis cum elementis, sed quintæ cuiusdam essentia. Idem habet S. Thomas 1. p. q. 66. ar. 2. corp. & in 2. d. 14. q. 2. S. Bonav. in 2. d. 14. ar. 1. q. 1. & 2. Alesius 2. p. q. 40. Molina 1. p. q. 9. ar. 2. q. 2. Conimb. 1. 1. de cœlo c. 3. q. 1. ar. 2. Hurt. d. 1. de cœlo sect. 5. Arriaga hic, de un. 1. 3. n. 42. & 45. Oviedo d. un. de cœlo p. 2. n. 20. In qua etiam sententia sunt S. Dionys. S. Greg. Nyssenus, & plerique ex sanctis Patribus.

VI. *Dicendum cœlos esse natura suā incorruptibiles*: ita auctores secundæ sententiae. Probatur, si enim possent cœli recipere primas qualitates & accidentia corruptiva, ergo ignis qui sphæra luna est vicinus, tot jam annorum spatio in eam egisset, & magnam ejus partem in ignem convertisset. Item, ipsa luna, quæ est virtualiter humida & frigida, ageret in cœlum sibi proximum, & sic paulatim illud corrupteret, & in aquam resolvetur. Præterea, non videtur repugnare hujusmodi unio inter materiam & formam, quæ sit naturaliter indissolubilis, sicut de facto unio inter materiam & quantitatem nullæ vi naturali dissolvi potest, nec unio passionum cum anima. Tandem ad rectam universi constitutionem spectare videtur, ut dentur hujusmodi corpora incorruptibilia, tanquam corruptibilem constans, & stabilis mensuta, ac permanens, & indefectibilis eorum causa.

VII. *Sed contra hoc objici potest: nam de facto videtur in cœlo aliquando contigisse corruptio: primò enim refert S. Augustinus 20. de Civit. c. 8. & cum plures Mathematici, tempore Regis Ogigis, stellam Veneris magnitudinem, cœlum, & figuram mutasse. Deinde Anno salutis 1572. in Cassiopeia apparuit nova stella, quæ denud post biennium paulatim desit. Stellam hanc in Cassiopeia miraculo ascribunt Conimbricenses 1. de cœlo cap. 3. q. 1. ar. 4. sicut & multi alij faciunt Philosophi, & Astrologi. Quod idem dicendum de stellâ Veneris, si verum sit quod de ea refertur, Deumque ob fines sibi notos divinæ hæc virtute præstitisse, quemadmodum etiam miraculose contigit stella illa in Nativitate Christi, & sol miraculose in ejus morte fuit obsevatus, à motu cessavit jubente Iosue, retrocessit decem gradibus in signum longioris vitæ Regi Ezechiae concessæ &c. si enim vi agentium naturalium possent fieri hujusmodi mutationes in cœlo, cur non sæpius contingenter?*

VIII. *Alij salvare hec conantur per variam concurrentiam epicyclorum parvas quasdam stellas devenerunt, quæ licet singulæ seorsum ob parvitatem certi non possint, possunt tamen inquinunt, conjunctæ. Hoc bene impugnat Arria. hic s. 3. n. 20.*

IX. *Sinne cœli in fine mundi verè corruptendi.* Qæres secundò, nūn saltem divinitus sint de facto corruptendi cœli in die judicij? In variis de more auctores abiere sententias, affirmantibus his, aliis negantibus. A parte affirmativa stant varia loca Sacrae Scripturae. Psalm. 101. v. 27. *Opera manuum tuarum sunt cœli, ipsi peribunt &c. Luc. 21. v. 33. cœlum & terra transibunt &c. secundæ Petri, 3. v. 10. cœli magni impetu transibunt. Apoc. 21. v. 1. vidi cœlum novum & terram novam, primum enim cœlum, & prima terra*

jam abiit. Ac proinde hanc sententiam amplectitur Salmeron. To. 1. proleg. 8. Maldon. in c. 24. Metth. v. 29. ubi ait revera stellas de cœlo ante diem Judicij *Conformatio* casuras: *magis enim, inquit, assentior Christo affirmanti, est scriptura quam Aristotelii id fieri posse neganti.* Molina d. 14. de cœlos in fine Operæ sex dier. Hurt. in lib. de cœlo s. 5. n. 49. & alij mundi plurimi, secuti multos è sanctis Patribus, & ipsi literæ videtur conformior.

Suarez tamen 3. p. To. 2. d. 58. s. 2. §. *Tertio dicendum,* citans magistrum & S. Thomam in 4. d. 47. & 48. *Multi ne* Perierius 1. 1. in Gen. q. 1. & 2. Conimb. 1. 1. de cœlo *omnino de* c. 3. q. 1. ar. 3. Tann. 1. p. d. 6. q. 4. dub. 5. n. 5. & alij se-*scrutando*, cuti S. Augustinum 1. 20. de Civit. c. 1. 16. 18. & 24. *per cœlos in his locis intelligunt aërem, quo sensu* dicuntur aves volutæ cœli, & alia hojusmodi, ut suprà. *Et certè locus S. Petri, qui tamen explicatu videtur* difficultissimus, patitur hunc sensum, cœlos enim, quos in die Judicij dicunt transiburos, paulò antè affirmaverat eluvione aquarum periisse, quod de sphæris cœlestibus intelligi non potest. *Quando autem di-* citur futuros cœlos novos, & terram novam, intelligi-*Quonodo* tur cœlos illos qui de facto sunt, ita innovatum iri, novi, ut videantur novi, sicut anno vertente semper vide-*ernu cœli* tur nova terra redeunte vere, cum si nova facies re-*rum.*

Ex his infero, cœlum non esse corruptibile per divisionem seu destruicione unionis continuativæ, *Cœlum à* saltem ab ulla agenti sublunari. Utrum autem ab sublunari *nullo agime* Angelo non possit una pars ejus separari ab alia, non potest divi-*di.*

S E C T I O III.

Suntne cœli solidi, an fluidi

Sermo est de aliis ab Empyreo, Empyreum enim solidum esse, saltem quoad partem extitam, communis est Theologorum opinio. Imò S. Thomas solidum etiam intus usquequaque illud constituit, & pno. sicut in corporibus beatorum donum subtilitatis ab omnibus constituitur, quo cum rebus quibusque durissimis penetrantur, ita aëre in pulmonibus inclusi donum similiter penetrabilitatis cum cœlo Empyreo concedit ipse, ut sancti ibidem vocem, ac verba formare possint, & inter se, ubi libitum fuerit, colloqui.

Tres in hac re sunt sententiae. Prima docet, cœlos non esse solidos, seu ex materia firmam, & quasi durâ compactos, sed ex fluidâ ac molli, hoc est, facile corporibus obviis cedentes, instar aëris nostri, qui rebus omnibus est pervius, ita quæ non nisi parum ad omnes esse modum resilit. Asta proinde in cœlis moveri affectus, ita hæc sententia sicut aves in aëre, vel in aqua pisces, & sphæras cœlestes iis, in quamcunque partem feruntur, cedere, & locum astris transeuntibus relinquere, deinde fissas illas partes denuо instar aëris aut aquæ coalescere.

Hujus opinionis fuitunt plerique ex antiquis Philosophis: candem tenuisse fuitur Plato in Tis. Afronem, & multi ex Astronomis recentioribus cum Tychone Brahe eam sunt ampliæ ob novas quasi plerisque dām tum stellarum, tum cometarum apparitiones, ex quibus hanc de cœlorum liquiditate sententiam quidam convinci opinantur. Eiusdem etiam sententia fuisse evidentur multi ex antiquis Patribus, ut S. Gregor. Nyssenus in Hexam. Justinus Martyr. ad q. 39. Orthod. S. Basil. Hom. 1. Hexam. c. 6. Euseb. Emiss. in caten. c. 1. S. Ambrof. l. 1. Hexam. c. 6. Laetan. l. 3. de falsa Sapien. cap. 24. & alij, quos videre licet apud Tann. 1. p. d. 6. q. 3. dub. 3. ubi rem hanc fuisse & eruditè tract. Idem olim docuit Seneca lib. 7. nat. quæst. & alij. Quam etiam sententiam probabilitatem certe

set Arriaga h̄c l. 4. n. 53. & Oviedo d. un. de cœlo, p. 3. n. 25.

IV. Parres verò proximè citati licet exp̄s̄ non dixerint cœlos esse fluidos, cū tamē dicant stellas moveri, non cœlum, manifestè ex iis colligi videtur cœlos non duros, sed ex materia molli ac liquida esse compactos: nisi vel dicatur stellas cum sphæris cœlestibus penetrari, quod naturaliter fieri non potest, vel cum Arriaga h̄c l. 3. num. 17. astra non intra sphæras sibi proprias, sed supra eas rotari: tunc autem vel intervallum maximum, & intercapido, ad latitudinem, scilicet singulorum astrorum relinqui intra sphæras debet, ubi nullum planè sit corpus, vel statui illic maxima vis materia fluidæ, in quā astra illa supra suos orbes rotentur.

V. Secunda sententia docet, stellas non errantes in suo cœlo solido fixas esse, erraticas verò, seu planetas, nullo solido corpore deferente vagari hinc inde, & inconstantem suum cursum in quadam veluti liquido corpore errabundè perficere. Ita loqui videtur S. Anselmus Cantuariensis l. 1. de Imag. mundi c. 24. Isidor. l. 3. Etymolog. c. 49. & alij. Hanc etiam sententiam acriter defendunt recentiores quidam Astronomi ob nova quædam phænomena, quæ infra octavam sphæram observarunt, ac proinde nihil illius soliditati officiant, sed sphærarum tantum octavâ inferiorum, seu planetarum.

VI. Tertia deum sententia universum affimat non octavam tantum sphæram, quæ sedes est stellarum non errantium, sed reliquias etiam omnes inferiores, quæ planetis, seu stellis erraticis detinunt, firmas esse ac solidas, & ex materia densa ac durâ compactas. Hæc est mens Aristotelis l. 2. de cœlo, t. 43. & multorum ex antiquis tum Astronomis tum Philosophis. Eadem etiam sententiam passim tenent Sancti Patres: ex quibus illi ipsi quos suprà retuli tantum faventes contrariae opinioni, hanc multò clarius & expressius tradunt. Cœlos ergo esse solidos docet imprimis S. Hieronymus in Epist. ad Ephes. docent cœlos l. 2. c. 3. S. Damasc. l. 2. Orthod. fidei c. 6. S. Basil. esse solidos. Hom. 3. Hexam. S. Ambros. l. 2. Hexam. ca 2. S. Chrysost. in caten. lec. 4. Orig. Hom. 1. in Gen. S. Anselm. Cantuar. l. 1. de Imag. mundi. ca. 35. Cyril. Hierosol. Catech. 9. & alij plurimi. Idem docet S. Thomas in 2. d. 14. & 1. p. q. 68. artic. 2. corp. & ad 2. Pelerius l. 2. quæst. 9. Deltio in Genes. cap. 1. n. 36. Tann. 1. p. d. 6. q. 3. dub. 2. n. 5. & 6. estque communis Theologorum sententia.

VII. Cœlum stellarum fixarum est solidum.

VIII. Probatur primò ex illo Iob. 37. v. 18. Tu forsan cum eo fabricatus es cœlos, qui solidissimi quasi arefusi sunt. Ubi & ex verbis ipsiis, & contextu, Patrumque & interprætum communī consensu, sermo est de cœlis ipsiis sidereis, qui h̄c instar æris solidi esse dicuntur.

IX. Malè quidam hunc sententiam interpretantur, cœlos esse firmos, stables, & incorruptibiles, non tamē solidos, ac duros. Eodem modo respondet P. Oviedo h̄c p. 3. n. 6. nempe, non comparari cœlum cum ære, quia est solidum, sed quia constans, & diu perseverans. Sed contraria: vel ipsa Scripturæ Verba has solutiones refellunt, cœlos qui solidissimi quasi arefusi sunt. Quibus verbis potuisset Scriptura clarius, cœlorum soliditatem exprimere: Si cœlorum incorruptibilitatem hic declarare voluisset Scriptura, alii haud dubiè fuisset verbis uia; dixisset scilicet,

eos esse stabiles, & permanentes instar æris, non solidos, hæc enim vox non incorruptibilitatem sonat, sed duritatem, ut est manifestum. Unde, hæc solutio habere locum non potest, nisi verba Scripturæ ad impropios sensus maximè detorquendo.

Probatur secundò ex illo Psalmi 32. v. 6. Verbo Domini cœli firmati sunt: & Psal. 101. v. 3. Extendens cœlum scutum pellit: quæ sine dubio rem solidam potius, quam liquidam denotant, ut bene notat Tann. citatus, los esse solidus apud quem plura videri poterunt: hæc instituto nostro sufficiunt, & meo iudicio convincunt Scripturæ sententia cœlos astruent solidos multò magis favere, quā eosdem statuunt liquidos.

Dico secundò: probabilius mihi videtur idem de alijs etiam cœlis,stellato inferioribus, seu planetarum sphæris esse dicentum, eas nimur omnes esse solidas. Hæc etiam videtur mens sanctorum Patrum, qui dum cœlos solidos esse affirmant, indiscriminatio de omnibus sidereis loquuntur. Locus etiam ille Job proximè citatus, ubi cœli dicuntur solidissimi, non de uno tantum cœlo stellarum fixarum intelligendus videtur, sed etiam de aliis, cū de pluribus loquatur.

SECTIO IV.

Argumenta contendentia, cœlos non solidos esse, sed fluidos.

P. Arriaga, reliquis argumentis pro cœli liquiditate tanquam inefficacibus rejectis, hoc velut cæteris omnibus ad isthuc probandum efficacius proponit d. un. de cœlo, l. 4. n. 53. In cœlo septimo, in viam tanquit, magnitudo est prepe infinita, & respectu cuius, Saturam molens illi affixus est veluti unicum solummodo punctum: videtur ergo parum Divina sapientia consonum, ut ad movendum tantillum, ut ita dicam, fidus (respectu scilicet ad cœlum) totam illam mollem sphæras septimæ moveat, sed præstat dicere astrum solum in materia illâ fluidâ ab intelligentiâ moveri, ingens enim illa materia fluidæ machina ad sidereis illius motum planè videtur superflua.

Sed contraria, quoad superfluitatem enim tantæ sphæræ, seu machinæ ad motum illius scilicet, eadem videtur mihi difficultas in utrâque sententiâ, sive scilicet cœli ponantur solidi, sive fluidi: si enim parum deceat sapientiam Divinam tantam mollem materiæ solidæ parare, ut fidus, respectivè tam exiguum, per illius motum moveatur, parum certè eandem decebat tantum materiæ fluidæ parare, ut fidus respectivè tam parvum in eo moveatur: ad quid enim tantum mare unico piscifilo? millies sanè plus est, quā tantum maris totum oceanum crearet, ut exiguis aliquis in eo pescis natet, aut totum hunc ærem, ut una in eo avicula, aut musca volitet. En quod hoc quod arguitur dedecere sapientiam Divinam, per planè est difficultas in utrâque sententiâ.

Jam verò ostendo non dedecere, sed maximè commendare sapientiam Divinam, ut sphæræ omnes cœlestes sint solidæ. Pro quo notandum, tria maximè attributa Dei attributa in cœlorum fabricâ elucet, potentiam, maximè in gloriam, & sapientiam: potentia relucet in magnitudine cœlorum: gloria in luce cœrorum, & pulchritudine: fabricâ in cœlestis artificio, quod innuit illud Pl. 8. v. 4. Quoniam videt sapientia, cœlos tuos opera digitorum tuorum, quod interpres explicant de cœlorum artificio, sicut & illud Pl. 135. v. 5. qui fecit cœlos in intellectu.

Quod autem in cœlorum fabricâ magis elucet sapientia Dei, si sphæræ omnes sint solidæ, quā si sint fluidæ, sic ostendo. In illâ machinâ magis elucet

X. Probabilitas ex alijs scriptis, & locis cœlorum, quæ solidas.

XI. Probabilitas ex alijs scriptis, & locis cœlorum, quæ solidas.

II. Contraria: quoad respectum ad cœlum, quod est in specie, ad cœlum, quod est in materia, & in sensu.

III. Ad quid si totum oceanum crearet, ut exiguis aliquis in eo re unico pescis natet, aut totum hunc ærem, ut una in eo avicula, aut musca volitet.

IV. Perititia

Magis in
machina
cœli reli-
cœli apie-
sunt solidi,
sunt solidi,
quæ si sunt
solidi.

peritia & sapientia artificis, quæ aptior est ad finem ab artifice intentum certius & constantius asequendum, & cum minore errandi periculo: sed si cœli sunt solidi, aptior est machina cœlestis ad finem à Deo illius artifice intentum certius, constantius, & cum minore errandi periculo asequendum, nempe ad easdem astrorum circulationes singulis annis repetendas, ad eosdem planetarum occursum & recessum, eandem dies & noctis, hysmis & æstatis, aliorumque anni temporum constantem varietatem, ac vicissitudinem, & alia hujusmodi, ergo. Probo hanc minorem, & sumamus ex. g. sphæram solis, si haec sphæra sit fluida, cum sit multò major sole, posset sol, quantum est ex vi machina, æquè esse in supremo, aut in finimo circulo suæ sphæræ, atque in medio, in dō die, aut anno esse potest in una parte sive sphæræ, in alio in alia, siveque nihil habemus certi, sed omnia plena forent confusione. Dixi, ex vi machina, quod enim cura & peritia Angeli moventis, ordo & constantia servaretur, non machina præstantia tribuendum est, sed motoris.

V.

Si vero cœlestes sphæræ firmæ sint, ac solidæ, sol in certa parte sua sphæræ fixus eundem semper tenorem servat, nec errandi periculo ita exponitur ejus motor. Unde si is, qui solis sphæram mouet, haberet tantum virium, quantum Angelus qui ei de facto assistit, licet non haberet tantum sapientiæ, & intelligentiæ abunde tamen posset hoc munere fungi, nec ita exponeretur periculo errandi, sicut si cœli essent fluidi. Si ergo orbis cœlestes sint fluidi, intelligentiæ motrices in machinâ illâ moderandâ possunt non errare: si sunt solidi, non possunt errare, nisi sponte velint: ergo machina est multo præstantior, longeque magis opificus sapientiam commendat. Sicut horologium illud multò plus in se haberet artificij, longeque magis commendaret peritiam artificis, quod sine tantâ curâ & vigilâtia horas omnes diei & noctis demonstraret, & cuius index suâ quasi sponte cum sole semper servaret proportionem.

VI.

Objicies secundò: Scripturam astris, non cœlo motum assignare. Tertiò Patres quidam stellas, non cœlum moveri afferunt. Quartò, si cœlum sit solidum est durum, ac densum: omne autem densum est grave, ergo cœli essent ponderosi, siveque grave nobis impenderet periculum, quorum capitibus tanta, tamenque ponderosa moles affidè incombet.

VII.

Satis habeantur scripturae & Patrum, ad secundum dico, id est Scripturam stellis motum assignare, non cœlo, quia motus in iis apparet, non tamen negat motum cœli. Ad tertium respondeo, aliquos quidem ex sanctis Patribus sensisse cœlos esse fluidos, multò tamen plures opinantur contrarium, ut suprà vidimus.

VIII.

Quartum argumentum urget etiam illos, qui cœlos statuunt fluidos. Licet enim densa ac solida plenumque sint graviora, fluida tamen suam etiam habent gravitatem, ut constat in aquâ, & similibus: ergo cœli, ex eo quod fluidi sint, non eximuntur ab omni gravitate. Re tamen verâ, nec una sententia, nec altera urget hoc argumento: dici enim posset cœlum, sive solidum sit, sive fluidum, alterius est conditionis, ac temperamenti à rebus sublunaribus, siveque nec grave, est, nec leve.

IX.

Addo tamen, Scripturam potius insinuare, stellas habere in se gravitatem, ut ex illo Matth. 24. v. 29 ostendit videtur, stellæ cadent de cœlo: dum enim dicuntur cœlum, non deiciendæ, signum est eas, fracto in le habere gravitatem.

Scriptura insinuare videtur stellæ aliquid in le habere gravitatem.

Probatur cœlos de facto non esse fluidos, si enim sint fluidi, vel dici debet esse eos astris in iis contentis ponderosiores, & tunc, nisi miraculose detineantur, desfluent, & depluent in terram: vel si fluidi sint, &

leviores astris, astra, nisi miraculose similiiter detinentur, (sicut lapis miraculose detinetur pensilis in aere) cadent de facto, & terram obtuent. Quod, si cœli sunt solidi instar æris, ut ex Scripturâ jam vidimus esse, non contingere: nam si de facto ex ære conficerentur, non caderent.

Objiciuntur quinto varia phænomena, quæ astronomi recentiores, maximè Tycho Brahe, ledulus astrorum inspecto, observarunt, quæ cum cœli soliditate, & incorruptibilitate non videntur posse consistere. Primo itaque cometæ varij, aliæque stellæ sibi ab astronominis conspecta sunt, quas Lunâ altiores fuisse constanter affirmant astronomi, quæ cum ad tempus apparent, & postmodum dispareant, signum est stellas ilias esse corruptibles. Secundo, maculæ quædam solares in dies deprehenduntur, quæ similiiter post tempus aliquod dispareant. Tertio, Mercurius & Venus nunc infra, nunc supra solem conspicuntur, quod manifestè ostendere videtur cœlum esse liquidum.

Ad hæc omnia responderi in primis posset: sicut observationes Mathematicæ universim non sunt recentes, ita nec fidem semper astronominis in hisce experimentis esse habendam, cum astronomi ipsi in respondeant se summopere hac in parte dissident, & unus alterius experientias ut falsas, & suppositicias rejiciat. Unde P. Clavius, vir si quis alius in rebus astronomiæ versatus, ait Tychonis (qui tamen præ reliquis excelluisse hac in re videtur) experientias sibi esse Tycho Brahe obficiat. Quare P. Tannerus, qui loco suprà citato servations aliebat sibi efficiat, afferit astronomis frequenter hac in parte fidem merito derogari.

Ego, licet tantum astronomiæ, quantum nobilissimæ scientiæ tribuendum censeam: ubi tamen locus aliquis scripturæ profertur, qui, et si non omnino clarè, satis tamen probabilitate contrarium indicat illi quod astronomi suis se experientiis compreenderant (ut pro soliditate celorum se f. præcedentem proferri vidimus) præsentim si in eandem rem accedat auctoritas, & explicatio Patrum, existimo de experimentorum illorum certitudine merito dubitari posse, nec tanti esse illas experientias, quin rejici possint, & debeat ut incertæ, opinione, quæ Scripturæ conformior est, sit adhærendam.

Ut vero ad ea, quæ opponebantur, respondeam: ad postremum de stellis Mercurij & Venoris, quæ modò infra, modo supra solem ab astrorum observatoribus sunt conspecta, dico: si experientiae illæ sint verae, Mercurium & Venem non habere spheras sibi proprias infra solem, ut communiter haec nos opinati sunt astronomi, sed in ipsâ sphæra solis habere epiclycos, seu circulos quosdam circa solem, & respectu quorum Sol est quasi centrum. Dum ergo Sol, & una cum eo duo hi planetæ motu rapido feruntur ab Oriente ad Occidentem, Mercurius & Venus peculiari motu, sibiique proprio in his circulis, seu epiclycis moventur eodem tempore à Septentrione ad Meridiem, & circumneunt Solem, vel duobus motibus diversis, ut volunt astronomi, vel uno mixto, seu modicato, ut passim afferunt Philosophi, ut vidimus in Phys. 40. l. 5.

Ad id de maculis solaribus, existimo provenire ex stellis quibusdam exiguis, aut partibus cœli operatis, in sphæris Sole inferioribus, quæ licet ob partitatem à nobis non cernantur, inter solem tamen & nos interpositæ, exiguum illius partem tegunt, siveque beneficio tubi optici discernuntur.

Ad id vero de cometis, vel stellis supra Lunam, aut etiam in Firmamento subinde apparentibus, & circulum disparentibus, dixi s. & præcedente, si experientiae illæ sint verae, nova illa, & mira phænomena miraculo, ascribenda esse miraculis, quæ Deus ob fines sibi notos

notos identidem operatur: ut nimurum terrorem hominum mentibus incutiat, & à peccando hujuscemodi portentis deterreat, utque tacitā illā celi vocē moniti ad meliorem se frugem recipient. Quo modo respondet S. Augustinus l. 21. de civitat. Dei

S. Augusti.
l. 21. de Ci-
vitate. 8.

c. 8. de phænomenis quibusdam, quæ afferit turbas-
se canoness astrologorum, *Quando tamen, inquit ille
voluit, qui summo cuncta regit imperio, ac potestate, ordina-
tissimus etiam cursus siderum, rata fixisque legibus firma-
tus immutatur.* Hæc ille.

DISPUTATIO II.

De Physica calorū consideratione.

SECTIO PRIMA.

*Vtrum materia celi sit ejusdem speciei cum
sublunari.*

Questio hæc supponit cælum non esse corpus simplex, sed componi ex materiâ & formâ, in illâ enim sententiâ locum, non habet. Utrum verò sit corpus simplex, nécne, dicetur dis-
secente, sec. 3.

II.
Dicunt alii
qui materiā
cælestem
eiusdem
speciei
cum sublu-
nari.

P. Mol. 1. p. tr. de Opere 6. dierum, reliktâ sententiâ, quam docuerat in Physicis, affirmat ob aliqua loca sacræ Scripturæ, materiam cælestem ejusdem esse speciei cum sublunari. Quem sequitur P. Hurt. d. 1. de cælo, l. 2. ante quos sententiam illam docuit S. Bonaventura in 2. d. 12. ar. 2. q. Scotus in 2. dist. 14. quest. 2. Abulen. in cap. 1. Gen. & alij, est que valde communis inter recentiores opinio: quam etiam opinionem amplectitur Oviedo d. un. de cælo, p. 2. num. 12.

III.
Fundamen-
tum hujus
sententiae
auctoritas
Scripturae.

Præcipuus ad hoc probandum Scripturæ locus est, quia dum ea enumerantur quæ primo die condita fuerunt, tantum sit mentio cæli (per quod Empyreum intelligit) terræ, & abyssi, per abyssum verò intelliguntur aquæ: unde totum intervallum inter cælum Empyreum & terram repletum fuit aquis. Deinde dicitur spiritum Domini latum esse super aquas, & fecisse firmamentum, quo divisit aquas ab aquis, per hoc verò firmamentum intelligitur, inquit, cælum stellatum, & orbes omnes inferiores unde ex aquâ factum videtur hoc firmamentum, ac proinde materia quæ prius erat sub formâ aquæ, postea fuit subformâ cæli, seu firmamenti: non enim videtur dicendum, Deum aliquid eorum annihilasse quæ primò condidit. Quare, quod objici posset, Aristotelem contrarium sensissi, respondetur, cùm fundamentum hoc deducatur ex sacrâ Scripturâ, quam Aristoteles non novit, non multum hæc in parte esse de illius auctoritate laborandum.

IV.
In predicto
argumento
multa in-
voluntur
incerta.

Multa hic involuntur incerta: primò enim incertum est per cælum intelligi solum Empyreum, & per terram solum elementum terræ, sic enim nunquam creatus fuissest ær, aut ignis. Deinde, per firmamentum hoc loco aliud intelligunt sancti August. & Hieronymus nempe infimam æris regionem, quæ dividit aquas pluviales ab inferioribus, ideoque vocatur firmamentum, licet sit etiam corpus fluidum, quia scilicet statuta ea pars æris quasi terminus perpetuò dividens has aquas ab illis. Unde per cælum intelligunt hi sancti, non cælum Empyreum tantum, sed universum omnes orbes cælestes. Quam etiam expositionem amplectitur Rupertus 1. de Trinit. cap. 12. & Pereira l. 2. in Genes. in opere 2. diei. Deinde, non est certum, Deum nihil annihilasse eorum quæ primò creavit, sicut enim dicunt hi auctores ipsum destruxisse formam aquæ, quidni etiam destruxerit materiam?

de cælo
Gen. 1. intel-
ligunt multa
omnes orbes
cælestes.

Cum ergo non repugnet materia quæ respiciat so-
las formas incorruptibles, nullam video urgente Differant
rationem cur dicitur materia cæli (dato quod in cæ-
lo sit materia) esse. ejusdem speciei cum sublunari: **V.**
ita Aristoteles l. 1. de cælo, cap. 2. dicens cælum non
esse ex materia seu naturâ elementari, sed quinta cu-
jusdam essentia. Albert. in 2. d. 14. q. 2. Cajet. 1. p. q.
66. ar. 2. Ferra. l. 3. con. Gen. c. 20. Capreol. in 2. d. **Cælum**
12. qu. Un. conc. 2. Perer. l. 1. in Gen. Valen. 1. p. d. 5. **quinta es-
tentia.**
q. 2. p. 1. §. Et hæc sententia. Murcia l. 1. de cælo. d. 2.
q. 4. Idem tenet ut probable Conimb. l. 1. de cælo,
c. 2. q. 6. Expressè tenet Tannerus 1. p. d. 6. q. 2. d. 4.
nu. 24. pro eadem sententiâ citans S. Dionysium l. 4.
de Div. nomin. c. 4. S. Basil. Hom. 1. in Gen. Idem re-
net S. Thomas 1. p. q. 66. ar. 2. & in 2. d. 14. Addit
Tannerus numer. 36. hanc opinionem esse Scripturæ
admodum conformem.

Ratio est, cùm enim potentia illa in materia cæli **VI.**
ad formas corruptibles nunquam reducenda sit ad **Ratio est:**
actum, in dñ naturaliter reduci non possit, videtur **quæ poter-
tia in materia** omnino superflua. Conf. si videremus potentiam **ratâ cœu ad**
activam quæ nunquam possit exercere tales specie **formas cor-
ruptibles esse** ejusmodi actus: si quoque in sensibus distinguimus eos **superflua.**
specie ex diversis specie operationibus, nec ullum est
fundamentum dicendi in talpâ esse potentiam visi-
vam. Simili ergo ratione philosophari licebit de po-
tentia passivâ.

Nec obstat quod ait P. Hurt. hominem ex se mor-
talem, reddi immortalem per dotem corporis glo-
riosi, & actum liberum amandi Deum impediti per
visionem beatam, sicut etiam impeditur peccatum **VII.**
per eandem visionem: hæc enim sunt supernatura-
liter, sicut si Deus decreveret nunquam destruere **Aliud est**
formam aliquam. At in materia cæli contingere **quod super-
fluitatem in** omnino naturaliter, & materia illa ex intrinsecis **rebus natu-
ralibus, e.g.**
principiis peteret aliquid (nempe varias formas)
quod habere naturaliter nunquam potest. Videretur
ergo potius dicendum esse eas diversæ speciei, cùm
materia cælestis, & sublunaris ad diversas specie for-
mas, quantum experientia conjicere licet, dicere or-
dinem videatur.

De materiis etiam diversorum cælorum idem ju-
dicio esto: maximè si formæ quas respiciunt, sint **VIII.**
specie diversæ, ut probabile est de formis planetarum. **Sphæra fin-**
Et sicut auctores jam relati dicunt materiam cæli **gula cælestis**
Empyrei distinguunt speciem à materia sublunari, quid-
ni idem afferant de materia aliorum cælorum? **materias ha-
bent specie**
Nec est cur huic rei planè incertæ amplius immo-
remur.

Hinc infero primò, singulas partes materiæ cæ-
lestis esse heterogeneas, cùm nulla recipere possit **IX.**
formam alterius. Sicut enim incapacitas ad recipien-
dam formam specie distinctam arguit distinctionem **Singula par-**
specificam completam; ita incapacitas ad recipien-
dam aliam formam numero arguit distinctionem spe-
cificam incompletam, seu heterogeneitatem quan-
dam, ejus similem, quam omnes statuunt in ubica-
tione divisibili, cuius singulæ partes sunt sibi disti-
nctæ.

miles, utpote respicientes diversam partem spatij imaginarij.

X.
Ren DES-
CARTES
par. 2. Phil-
num. 22.

Infero secundò, falso niti fundamento recentiorum quendam, duin ait, non solum materias, qua de facto sunt sub formis cælorum, non distinguuntur specie, vel inter se, vel à sublunari, sed nec possibles esse duas materias specie distinctas, quia, inquit, essentia materiae & corporis in eo solo consistit, quod sit extensio. Sed quicquid sit de conclusione, utram scilicet sint possibles materias specie distinctas (de quo non satis convenit inter Philosophos, ut vidimus in Physicis, d. 10. l. 4.) ostendam ubi de natura corporis disputabitur, rationem ejus esse aperte falsam, nec posse ullo modo sustineri rationem corporis in eo sitam esse, quod sit res extensa in longum, latum, & profundum. Pro præsenti, cum nullam hujus sui essentiæ rationem afferat, cædem facilitate rejicitur quæ profertur.

S E C T I O II.

An quantitas cæli specie distinguatur à sublunari.

I. Dicunt alii
qui si mater-
ia distin-
guatur spe-
cie & debere si-
militur
quantitates
specie distin-
guuntur.

Si materia cæli non distinguatur specie à sublunari, non est cur quantitas utriusque non sit ejusdem etiam speciei. Difficilis est si distinguantur materiae specie: quia in re aliqui ut indubitatum afferunt, si materiae distinguantur specie, distinguuntur etiam debere eodem modo quantitates, cum essentias diversas specie sequantur necessariò proprietates similiter specie diversæ, quantitas autem est passio & proprietas materiae, ergo.

II. Essentias di-
versas so-
quuntur
subinde pro-
prietates nu-
mero tan-
tum distin-
guuntur.

At primò, hoc non videtur universum verum, nam essentias specie distinctas sequuntur subinde passiones numero solo distinctas: sic albedo nivis, lacris, & cygni non distinguuntur specie, eto essentiae specie distinguuntur, & tamen singulorum proprietatis est albedo. Sic lux in sole, stellis, cælo, & igne, calor in igne & aere, gravitas in auro, argento, & cæteris metallis, & alia hujusmodi specie non differt. Indò multi recentiores cum Fonseca afferunt potentiam visivam equi, leonis, hominis, & omnium animalium, esse specie eadem. Solum ergo est verum illud de proprietate, quæ est propria quarto modo: nec valet universum hæc consequentia, sunt essentiae specie distin-
guentes, ergo & omnes proprietates.

III. Dices; omnis essentia specie ab aliâ distinguita de-
bet habere aliquam hujusmodi proprietatem sibi
propriam, & quæ nulli alteri conveniat, ergo & ma-
teria specie distincta aliquam proprietatem specie
distinguitam, sed non est alia quâm quantitas, ergo.

Contra, forte antecedens est fallum: qui enim negant potentias distinguuntur, quam proprietatem dant Angelo distinguitam ab essentiâ? si autem recurrent ad occultam quandam proprietatem, primò cui fini ab Angelo tribuitur? Secundò, dicant idem de materia primâ. Tertio, scilicet Angelo concedetur, negari tamen posset materiae, proprietates enim, & passiones sunt ad aliquid agendum, cum ergo materia nihil debeat age-
re, est aliquid peculiare cur non sit necessarium ut habeat passiones & proprietates sibi peculiares. Tandem, si necessariò aliqua sit peculiariis pro-
prietas assignanda, assignari poterit subsistentia, tam Angelis, quâm materiae: illa enim, cum juxta probabilem sententiam sit modus, dici poterit differre specie pro diversitate subjectorum.

IV. Cùm ergo quantitas eodem modo reddat utram-
que materiam habentem partes extra partes, & im-
penetrabilem radicaliter, videtur satis probabile eam
utriusque esse ejusdem speciei. Dices; id illa mate-

ria esset diversæ speciei, quia ordinaretur ad formas sublunari, substanciales specie diversas, easque incorruptibili- & cælo
ter recipere, sed non minus quantitas recipere for- non distinguuntur
ma accidentales diversæ speciei, idque omnino in-
corruptibiliter, ergo par est utriusque ratio. Certe si
dicitur accidentia recipi in quantitate, videtur habe-
re vim argumentum: fed ut in Physicis d. 15. sect. 2.
n. 13. ostendi, probabilius videtur ea subjectari in
sola materia.

Dices secundò, quantitas in materia cæli est in-
divisibilis, in materia sublunari divisibilis, ergo di-
stinguuntur specie ab illâ. Sed contrâ primò, nam si
ve materia distinguuntur specie, sive non, quantitas
cæli est indivisibilis, cum materia cæli, ut dixi d. præ-
cedente, sect. 2. n. 11. à nullo agente, saltem sublunari,
dividi possit: ergo ipsi adversarij solvere debent
hoc argumentum. Contrâ secundò, potest enim per
accidens quantitati provenire quod dividi non pos-
sit, nempe ex coniunctione cum materia indivisibili-
li: sicut lux solis est hoc modo indivisibilis, & tamen
juxta sententiae contrariae auctores, non distinguuntur
specie à luce receptâ in aere. Quod autem sola
hujusmodi indivisibilitas non arguat distinctionem
specificam, videtur clarum, nam quantitas minimi
naturalis à nullo agente creata dividiri potest, & ra-
men nullus dicit distinguiri specie ab aliâ quanti-
tate.

Exstimo ergo nullum ex argumentis hic allatis
convincere quantitatem materiae cælestis distinguiri
specie à quantitate sublunari. Conformius tamen est tamen
doctrina sect. præcedente traditæ afferere eam spe-
cie distinguiri ob argumentum ibidem n. 6. positum:
ideò nimis materialia cæli non habere potentiam
ad alias formas, quia potentia illa nunquam potest
naturaliter reduci ad actum: ergo nec in quantitate
cæli est potentia informativa alterius materiae, cum
naturaliter ad actum reduci nunquam possit: & quod
enim urget argumentum in potentia informativâ, ac
in subjectivâ.

S E C T I O III.

De luce cælorum, & aliis quibusdam ad eorum
notitiam spectantibus.

Cælum supremum maximâ perfundi luce cer-
tum est: qua de causa vocatur Empyreum, seu
igneum, nempe ob lucem ignis quam imitatur, non
calorem. Quomodo vero contingat, quod à nobis
non cernatur lux illa, nec intensam etiam lucem in
alii cælis, in dñ & in terrâ producat: dicunt aliqui
id evenire ob raritatem illius cæli, sicut jam ignis in
sua sphæra non cernitur ob illius ibidem raritatem.
Sed contrâ, tunc enim nec Sancti in cælo lucis il-
lius conspicuè multum recrearentur, ob raritatem
enim, intensam sui speciem in eorum oculis non pro-
duceret. Alij volunt Deum subtrahere concursum.
Sed non est recurrendum ad miracula, ubi naturalis
ratio assignari potest. Ratio ergo hæc communiter
assignatur, obduci scilicet ex parte concavâ cæluo
Empyreum quadam quasi cortinâ ex materia cras-
sâ, & opacâ, ne cernatur lux illa & cælum à mortali-
bus hic in mundo adhuc degentibus, sicut olim
sancta sanctorum velo quadam obtegebatur apud
Iudeos. Hoc vero cælum lucem suam à sole non
accipere, ut aliqui contendunt, luce clarius vide-
tur.

Quæres utrum dæ nones, & animæ damnatae lu-
cem illam cæli Empyrei videant. Ratio dubitandi
est, quia cum nec sit secretum aliquod cordis, nec
quid supernaturale, non videtur ejus visio illis dene-
ganda;

Dæmones; *Et anima-*
dæmonata; *cæli Empy-*
rei lucis no-
ritant. *Gatida:* Angelis enim intuitiva visio debetur rerum existentium. *Resp.* tamen, dæmones, & animas illas infelices lucem cæli Empyrei intuitivè non conspiciunt; licet enim non sit in entitate supernaturalis, cum tamen sit quid ad ordinem supernaturalem peculiariter spectans, utpote ornamentum speciale sedis beatorum, in quantum beati seu comprehensores sunt, illius visio dæmonibus, & animabus illis infelibus non debetur. *Sicut,* licet negatio gratiæ habitualis non sit supernaturalis, quia tamen peculiarem habet cum re supernaturali coniunctionem, nempe cum gratiâ, ejus visio dæmoni non debetur.

III. *Cæli Empy-*
rei extimæ
partem vi-
dent dæmo-
ni. *Quod* verò opponere quis posset, ideo ipsi aspectum illius lucis permitti, ut major inde iis pœna accrescat: *Dico* ad hoc sufficere, quod extimam cæli Empyrei partem conspiciant, scientque maximam lucem, aliaque ad felicissimum statum beatorum inhibent, licet lucem illam non videant. *Sicut* primis parentibus è paradiso expulsi exterioribus illius partis auctoritas maxima cum dolorem haud dubio excitabat, licet internas illius delicias non conspicerent.

IV. *Nec Luna,* *ne*
ne illa om-
nino flua-
rotam suam
lucem acci-
pi à sole. *Nec* Luna, aut alij planetæ, nec stellæ etiam fixæ omnem lucem suam accipiunt à sole. *Probatur* hoc primò experientiâ: nam Luna, etiam dum patitur eclipsim, rubet aliquantulum, idque secundum omnes partes æqualiter, præterquam in maculis, ergo signum est habere eam aliquid luminis nativi. *Nec* contrâ hoc virget, quod in novilunio luna non apparet: nam tunc etiam videtur confuso quodam modo, licet non distinguatur ab aliis partibus cœli.

Luna in no-
biluino vi-
duce con-
fuse. *Imò* si nihil haberet lucis, magis deberet discerni in novilunio, cum apparet in star nigra cujusdam macula: sicut in ipsa Luna propriea apparent maculae, quia minus in se lucis havent, quam ceteræ ejus partes: si verò nullam omnino haberent lucem, magis adhuc apparent, & clarius discernerentur ob contradistinctionem ab aliis partibus. *Sed* de macula Luna late Conim. l. 2. de cœlo, q. 4. ar. 3. qui eam reductum in raritatem illarum partium: licet alij cum Alberto dicant, potius esse partes luna, densiores, & consequenter minus capaces lucis.

V. *Aliquid* verò, in modo maxima lucis partem recipere atra a sole, probatur manifestè ex eclipsi Luna, & ex eo etiam quod Planetae propinquiores Solis magis illi magis illuminentur, & vehementius quasi accendamuntur. *Dantur*, ut manifestè constat in Marte & Venere: & sol tamquam luna fax in medio planitarum situs est Sol, nudo Planetae communem cœlum, fuit enim tunc plenilunium: tum deum quia duravit tribus horis a sexta scilicet usque ad nonam, cum tamen longè breviori tempore paragi soleat eclipsis: post tres autem horas cœlum motu restituta est luna in locum suum, oppositionem niviruta cum sole, unde prius ad hunc effectum fuerat abrepta.

VI. *Dices;* ergo Venus & Mercurius poterunt per eclipsim intercipere solem, sicut intercipit Luna. *Negatur* tamen consequentia: licet enim interponi possit Venus inter Solem & nos, cum tamen diametrum visualis solis, juxta Astronomos communiter, centies excedat diametrum visualis Veneris, non poterit Venus occultare nisi centesimam Solis partem, centesima autem pars habetur pro nihilo. *Quod* à fortiori constat in Mercurio, cuius diameter visualis multò minor est diametro visuali Veneris. *Nec* etiam sequitur, planetas superiores posse eclipsi interventu terræ: cum enim Sol sit centies sexagesimæ major terræ, non pertingit umbra terræ à sole projecta usque ad planetas supra solem. *Venus autem, & Mercurius* idèò non eclipsantur, saltem ex toto, quia ut docent Astrologi, nunquam ex diametro ita Soli opponuntur, ut nisi ex parvâ aliquâ parte eclipsi patientur. *Licet* in Venere adverterint aliqui nuper eisdem penè vicissitudines quoad augmentum, & defectum lucis, an in Lunâ.

VII. *Ad* hæc autem melius intelligenda notandum ex perfectivis, corpus opacum oppositum luminoso, si

æqualis sit cum eo magnitudinis, jacere umbram. *Duo modo* per modum cylindri in infinitum. *Si* verò corpus opacum sit majus luminoso, projicit similiter umbram, cum aqua in infinitum, sed ita, ut quod longius procedit umbra, aut minus èd si major. *Sed* dum corpus opacum sit nivis luminoso, projicit umbram per modum coni, vel pyramidis, ita ut intra certam distantiam definita umbra in punctum, & nulla omnino ulterius umbra à luminoso illo jaciatur.

Dices; saltem sequi Lunam debere pati Eclipsim. *VIII.* *Cur in omni plenilunio Luna in linea* *Eclipticæ*, *sed* tunc solùm quando luna est in capite aut caudâ Draconis, vel propè, ita ut quando Luna est in capite, sol sit in caudâ, aut è contrâ, tunc enià si à centro solis ad centrum lunæ ducatur linea recta, transibit per terram. *Ut* autem Eclipsis sit totalis, debet linea illa duci per centrum terræ. & prope centrum ut sit partialis, alioquin luna non erit intata umbra terræ. *Nec* etiam in omni novilunio est eclipsis solis, sed tunc solùm quando sol & luna sunt in eodem signo, ita ut duci possit linea à centro solis ad oculum, quæ trahatur per centrum, vel prope centrum lunæ: tunc enim luna rectè interponitur inter oculum & solem.

Hinc infertur, eclipsim lunæ, præsertim si totalis sit, ès generalem respectu omnium partium mundi, quia est verus in eâ defectus lucis, ac proinde in nulla mundi parte lux in eâ cerni potest, cum nullam habeat præter exiguum nativam. *At* verò eclipsis solis non est omni mundi climati generalis, cù multæ ejus partes non occultentur à lunâ. *Unde*, miraculosa fuit solis eclipsis, quæ contigit in monte Christi: tum quia universalis solis defecatio, ut constat ex historiis, etiam Gentilium, quas referunt Conim. l. 2. q. 2. ar. 4. tum quia non fuit eo dic. conjunctio solis & lunæ secundum communem cœlum, fuit enim tunc plenilunium: tum deum quia duravit tribus horis a sexta scilicet usque ad nonam, cum tamen longè breviori tempore paragi soleat eclipsis: post tres autem horas cœlum motu restituta est luna in locum suum, oppositionem niviruta cum sole, unde prius ad hunc effectum fuerat abrepta.

Quæres, utrum lux cœlorum specie distinguatur. *X.* *Secundum* diversitatem specificam astrorum, & orbium. *Resp.* videtur non distinguiri specie, nec etiam à luce sublunari, solo excepto cœlo Empyreo, cuius reo, non di- lux videtur altioris rationis à luce, & aliorum cœlo- finguiri specie à sublunari.

Quod lumen autem aliorum cœlorum, probatur eam specie non distinguiri: recipiunt quippe à sole lucem, sicut aëris, & res omnes sublunares, ergo lumen cœlorum, excep- non est cur lux illa sit diversæ rationis à luce solis. rum specie. *Dices* primò secundum nos singuli cœli & astra ha- non sufficiunt, nec à bant aliquid lucis ex se, ergo illa saltem erit diversæ rationis, sublunari.

Dices secundò, appetit alterius quasi rationis lux in stellis, ac velut fulva. *Contra*, etiam in iride apparet lux diversæ rationis, & tamen non est, sed prorsus ejusdem: hoc ergo solùm provenit ex diversâ dispositione corporis in quo recipitur, secundum di- verlam temperiem densitatis, diaphanitatis, &c. *Probatur* Nec lux solis destruit lucem planetarum, aut stellarum firmamentis, quod interdu non apparet, sed hoc ex eo provenit, quod majus sensibile, præsertim si valde magnus sit excessus, impedit minus. *Unde* si quis medio die descendet in profundum puto, quod lux solis non pertingeret, sequè clas-

re, ut aiunt, perciperet stellas, ac nocte.

SECTIO IV.

Vtrum cœlum influat in res sublunares.

I. Cœli effectus ipsorum influxu causati in universo varius est: primum enim per accessum & recessum solis in orbis sublunari, fit temporum varietas, ac vicissitudo; crescent pau-

latina ac maturae sunt fruges, arbores, folia, flores, & fructus proferunt, & alia ejusmodi. Ex diverso etiam aliorum astrorum aspectu diversi effectus con-

singuunt in mundo sublunari, ut tempestates in mar-

ti, in terra nuntiunt ubertas, nunc sterilitas, pluvia, venti,

serenitas &c. ac denique varij morbi. Unde Galenus

I. 3. de diebus criticis, astrorum, præserim vero

luna aspectus in morborum curationibus a medicis

observandos moneret.

II. Cœlum est causa universali res sublunari, & propterea illud vocant causam universalem, unde I. Generat. tex. 55. vocat so-

lem Aristoteles auctorem & parentem rerum sublunari-

rum, & 2. physicorum. tex. 26. sol & equus generant e-

quum. Hoc etiam, ut in Physicis dixi, probat sollicitudo

quasi illa quæ res omnes contendunt ut evitent

vacuum, & scilicet intercipiatur influxus cœlorum.

Est autem Cœlum causa principalis respectu effec-

tuum, qui sunt in ipso imperfectiores, instrumenta-

lis respectu effectuum ipso perfectiorum.

III. Debet tamen aliquam adhibere limitationem vi-

detur manifestum; nam in actus spirituales non po-

test influere cœlum immediatè, sed solùm disponere,

& immutare organum. Item in materiam primam

non influit cœlum, nec in ea quæ producuntur per

erationem. Deinde, ad emanationem proprietatum in ea quæ & passionum ab essentiâ congruentius videatur ut cœlum non influat, cum petant passiones procedere à principio, in quo sunt, nisi sint ejusmodi passiones, & proprietates, quæ possint etiam produci ab extrinseco, ut calor, frigus, lux, &c. Hoc tamen non est adeò certum de passionibus, ac de rebus spiritualibus, & aliis suprà allatis.

Unde aliquos effectus prædicere possunt probabilius Astrologi, non solùm tempestates, & diversam aëris temperiem, sed etiam morbos, & aëritudines, & alia hujusmodi. Licet autem cœlum influat etiam in hominem, illius tamen libertatem non minuunt; sapientis enim dominabitur astru. Unde hanc sine temeritate non attingant Astrologi.

Quæres, utrum cœlum Empyreum influat etiam in res sublunares? Hac in re, dicunt nonnulli, cum cœlum Empyreum sit ex naturâ suâ ordinatum ut sedes & receptaculum Beatorum, congruum viam etiam Empyreum habet communem cum rebus sublunariis, aut reliquis cœlis, qui ab auctore naturæ ordinantur, ut usibus mundi sublunaris deserviant; & consequenter aiunt, non influere illud in mundum hunc inferiorem, nec res in eo positas producere, aut conservare. S. Thomas I. p. qu. 66. art. 3. ad 2. ait cœlum Empyreum influere in cœlum sibi proximum. Alij demum cœlo etiam Empyreum influxum tribuunt in res sublunares. Nec refert, inquit, quod sit domicilium Beatorum, si enim curia illius civis Angeli, mundi hujus sublunaris usibus deservire non dedignentur, non est quod refugiat quispiam in domicilio ipsi tribuere.

In diversas ergo cœli Empyrei partes heterogeneas refundi mili posse videatur varietas effectuum, quæ in diversis terræ partibus cernuntur. Quod eo ratione cœlo commodius cœlo Empyreum ascribi potest, quia illius Empyrei partes semper sunt eodem loco fixæ.

DISPUTATIO III.

Vtrum cœlum componatur ex materia & forma.

Q Uod alii Verbis proponi solet, utrum cœlum sit corpus simplex. Quare, antequam hæc quæstio circa cœlum resolvatur, inquirendum, utrum corpus simplex sit possibile.

SECTIO PRIMA.

Sitne possibile corpus completum simplex.

I. Corpus completum simplex illud est, quod non constat materiâ & formâ, sicut Angelus propterea est spiritus completus simplex. Hoc ergo corpus ejusmodi esse debet, ut non constituantur ex diversis partibus essentialibus: essentialibus inquam, nam non est quæstio de partibus integrantibus, hæc enim nil impedit simplicitatem corporis simplis, ut hæc illud sumimus. Corpus autem simplex incompletum dari certum est, nempe materiam pri-

mariam, quæ non potest ulterius componi ex aliâ materia, vel formâ, sic enim & daretur processus infinitum, & non esset apta constituere compositum substantiale.

II. Prima sententia ait implicare hujusmodi corpus completum simplex, seu non constans ex materiâ & formâ: ita P. Hurt. d. 1. de cœlo. f. 1. n. 8. Idem assertere implicare corpus sim-

Alij autem quos sect. 3. referam, licet cœlum de facto plex incompletum afferant non esse corpus simplex, hujusmodi tamen plenum, corpus implicare non dicunt.

Secunda vero sententia affirmat corpus completum simplex, seu non constans materiâ & formâ, non implicare: ita S. Thomas in 2. d. 12. q. 1. art. 1. ad 5. docet corpus dum cœlos ibidem expertes statuit, aitque esse simplex non eos entia completa, nec nisi analogicè vocari posse materiam. Et licet I. p. q. 66. art. 2. dicat cœlum compo- ni ex materiâ & formâ, & quod hoc revocet prior sententiam, non tamen negat hujusmodi corpus simplex esse possibile. Idem tenet Scotus in 2. d. 14. q. 1. Durand. in 2. d. 12. q. 2. n. 24. Gab. in 2. d. 12. q. 2. Major in 2. d. 14. q. 2. Arriaga d. 5. Phys. f. 3. n. 47. Oviedo cont. 5. Phys. p. 5. n. 2. estque communis inter recentiores opinio: pro quâ etiam citari videatur posse Suarez d. 13. Met. f. 10. n. 8. ubi expressè dicit corpus hujusmodi completum simplex sibi non vide ri impossibile.

Conclusio: possibile est corpus completum simplex, non constans partibus essentialibus, materiâ Possibile est scilicet & formâ: ita auctores secundæ sententiae. corpus comple- pletus, nempe anima rationalis, quæ ordinatur ad spiritus incom- pletus, nempe Angelus, ita cum deretur corpus sim- plex incompletum, nempe materia prima, & forma

Certum est dari corpus

simplex in-

completum.

Prima sen-

tentia ait

implicare

corpus sim-

materia, quæ ordinantur ad constitendum unum aliquid tertium completem, quidni dari etiam poterit corpus completem simplex quod scilicet nullas habet partes essentiales? Quæ, inquit, hujus assignari implicatio potest? Quod si assignari implicatio nequeat, non est cur illud negemus, nullam vero assignari posse ostendetur secundum sequente solutione argumentum.

V.
Non tamen sequitur, hujusmodi corpus de facto dari.

Non necessario creari debet quicquid sive est. Et ad pulchritudinem universi, non tamen inde sequitur de facto dari. Hic solidum noto in hanc eandem inconsequientiam habet aliquos ex adversariis, dum exinde probant eadem constare de facto ex materia & formâ, quia possibilis est forma quæ indissolubiliter informet materiam, quæ consequentia nihil melior est illâ, quam hic impugnamus.

SECTIO II.

Argumenta contentientia non posse dari corpus simplex.

O. Objecit primò cum P. Hurtado d. i. de celo, s.

I. Obj. ampliante corpus simplex quia non posse vegetare, seu augere se ab intrinseco, cum omnis nutritio fiat per immutationem primarum qualitatum, & per inductionem forme altius in materiam alimenti; hic autem nulla est forma nec materia, ergo.

Transcas non posse illud nutriti. Transeas non posse illud nutriti. Poterit tamen extrinsecus augeri per additionem aliarum partium similium, per prod. Etionem unionis continuativa, ut si in aqua, materia prima, & alijs. Quo etiam modo posset diminui, & amittere partes aliquas, si per discontinuationem, sicut diminuntur ignis, & aqua. Dicinde, non appetet cur non posset vegetare aliquo modo, & nutriti, diversa scilicet ratione a vegetatione, & nutritione viventium, que constat ex materia & formâ, nempe uniendo tibi per continuationem, ab intrinseco varias partes aliorum corporum simplicium habemium alias qualitates, à nobis diversas.

II. Objecit secundò cum eodem, n. 10. tale corpus non posse esse sensitivum, cum omnis sensitio dependat ab accidentibus, nempe à tali temperamento primarum qualitatibus, quarum capax non est corpus simplex, cum prima qualitates sint ex naturâ suâ dispositiones ad formam substantiam quæ tamen

in corpus simplex induci non potest, cum non sit materia, eu quid incompletum. Resp. primò concedendo totum, objectio enim ad summum probat tale corpus non posse esse sensitivum: non tamen inde inferitur non posse dari. Secundò Resp. sicut responderit ipse P. Hurtado, n. 10. & fatur reponsum manifeste oppugnari non posse. Resp. inquit, sicut hæc accidentia tenui percipere non possit, ut pote ad

quorum sensationem requiratur tale temperamento primarum qualitatibus in organo, non tamen repugnare quo minus sentiat alia alterius rationis, & quæ a primis qualitatibus non dependent.

III. Objecit tertio: carere compositione integrali. R. P. Th. Componit Philosophia.

arguit majorem perfectionem quam carere compositione integrali: ergo si corpus simplex ob suam loquendo perfectionem careat compositione essentiali, debet non argui carere compositione integrali. Resp. negando antem majorem perfectionem universum loquendo: habitus enim erroris, aut virtutis alicuius, item species intelligibilis mutata, & negationis, ubicatio etiam Angelica, in sententia cam statuente indivisibilem, sunt imperfectiores leone, vel equo, & tamen carent compositione tam essentiali, quam integrali quod extensionem, equus vero, & leo carent neutrâ: ergo universum loquendo non arguit majorem pertinere compositione integrali.

Corpus ergo simplex, eto perfectius fore multis corporibus naturalibus, seu constantibus ex materia & formâ ut terra, aqua, &c. (licet forte omnia corpora simplicia tamen aut aquam in perfectione non excedent, sed tanta esse posset variabilitas in corporibus simplicibus, quanta in compositionibus simplicibus, tis) omnia tamen corpora, seu composta naturalia in perfectione non excedent: sed perfectio quam haurit ex simplicitate, posset per aliud predicatum in rebus compositionis repertum compensari, imo & vinci. Nec video cur, etiam, licet esset corpus simplex, non superaretur in perfectione a leone, vel desumitur equo, aut alio animali perfecto, cum non sequatur, mensura corporis aliquod, ipso facto quod sit simplex, fore perfectione vivens, & multo minus sensibile: ex perf. & tio eau- tem serie operationum per se loquendo desumitur major perfectio principi.

Objecit quartus: sequi, ipso facto quod sit corpus simplex fore perfectius quovis principio sensitivo, nam sequitur fore intellectum. Sequitur a probatur, quia esset actus complectus per se subsistens, ergo principium intellectus & voluntatis, id est principium probamus Angelum esse principium intellectus & voluntatis, quia est actus spiritualis complectus.

Sed contraria, non enim recte deducitur argumentum ab actu subsistente complecto spirituali ad actum complectum per se subsistente materiali, sicut non valet consequentia ab actu in complecto subsistente spirituali ad actum incompletum subsistente materiali: nec enim valit, anima rationalis est principium intellectus & voluntatis, ergo forma materialis, incompletum spirituali ad actum materiali, est principium intellectus & voluntatis: ergo similiter non valet hæc consequentia, actus complectus spiritualis per se subsistens, nempe Angelus, est intellectus: ergo actus complectus materialis per se subsistens, est intellectus. Ratio vero, unde probamus Angelum esse principium intellectus & voluntatis, est quia cum sit actus, & non sibi alia potentia & actus (spirituales, quam intellectus, & voluntatis, sicutem quæ nobis innotescunt) debet esse principium intellectus & voluntatis. At corpus simplex poterit esse principium variarum potentiarum, & actuum materialium, sicutque simpliciter non esset tam perfectum, a quo est Angelus.

Tandem dico, fore corpus hoc perfectius anima rationali secundum quid, simpliciter imperfectius. Corpus Sicut in contraria iententia, secundum quod est incor- simplex est- ruptibile, est secundum quid perf. Alius homine, secundum qui est corruptibilis, simpliciter tamen est homine quidperfectius, quia scilicet homo est principium etius animi perfectiorum operationum, ex quo capite, ut dixi, ratio- nali. principiè desumenda est cuiusque rei perf. Cito. Nec est necessarium ut corpus simplex sit perfectius omni composite materiali, ut supra diximus, multo mi- nùs Angelo, ad summum enim habet in se perfe- ctiones materialis & formæ inter se identificatas, scilicet ut visio quæ simul esset, visio albedinis & nigredinis, haberet in se identificatas perfe- ctiones dvarum vi- forme.

sionum, quarum altera esset albedinis tantum, altera tantum nigredinis. Quantumvis autem habeat in se perfectiones materiae, & formæ materialis, idque perfectioni modo, non tam propter ea adiquat perfectionem Angelii aut animæ.

VIII.

Corpus simplex possit habere quantitatem, sicut in diversis rationibus a nos videtur.

Objicies quimodo: non posse corpus hoc habere quantitatem, ergo non est substantia corporea. Negatur antecedens, nec enim apparer ex quo capite repugnet ipsi quantitas, si distinguatur a substantia. Uger P. Hurt. n. 12. saltet non posse habere quantitatem ejusdem rationis cum nostrâ, cum hoc ordinetur ex naturâ suâ tanquam dispositio ad formam substancialis. Transeat totum: & si non possit habere quantitatem ejusdem rationis, habeat diversas: sicut d. precedentis s. 2. n. 6. dixi de quantitate materiae cœlestis, & sublunaris. In hoc tamen convenire ut râque quantitas, quod redderet eam radicaliter impenetrabilem, & potentem habere partes extra partes.

IX.

Corpus simplex est virtutis formæ.

Objicies iuxta: è contrario fore hoc corpus rem imperficiam, & quod ob imperfectionem existere non possit à parte rei, esset enim res materialis, sine formâ. Re/p. primò, non egere formâ substanciali, cum sit res omnino completa, defectus autem formâ non est nisi in re incompleta. Secundò dico, fore sibi suam formam, seu principium activum sive nil opus al. & formâ Erit ergo hoc corpus, ut suprâ dixi nu. 7. virtualiter & materia aliquo modo, & formâ: materia, in quantum est principium receptivum quantitatis, & aliorum accidentium, forma, in quantum accidentia aliqua possit producere, tum immanentem, tum transeuntem. Nec video cur aliqui negent posse corpus simplex producere accidentia. Tùd exstimo producere posse aliquas formas substanciales: ut, si cœlum sit corpus simplex, producere poterit formam ranae, muris, aut ignis.

X.

Corpus simplex producere possunt accidentia, sicut formæ etiam substancialis.

Objicitor septimò à P. Suarez: non potest dari res corporea incapax omnis formæ accidentialis, ergo nec substancialis. Negatur tamen consequentia: sicut & darur substantia completa spiritualis incapax formæ substancialis, non tamen formâ accidentialis, cum Angeli varios actus elicant, & de loco in locum moveantur. Ratio est, quia est de conceptu intrinseco creaturæ, ut sit mutabilis, saltet accidentaliter, nempe, ut sit in hoc vel illo loco, aut tempore, per ubicacionem & durationem, ut producantur hac vel illâ actione &c. non tamen est de conceptu creaturæ, ut sit mutabilis substancialiter, scilicet per formam substancialem, ut patet in Angelo.

XI.

Quo sensu corpus simplex est materia, & actus.

Mitto leviora quadam: ut quod corpus illud esset materiale, & non esset. Secundò, quod nec esset actus, nec potentia. Tertius, quod produci deberet per creationem. Ad primum enim dico, si per materiale intelligatur id quod constat ex materia, non esse materiale, sicut nec hoc sensu forma ignis est materialis. Si vero per materiale intelligatur id quod haber molem corporalem, sic corpus illud est materiale. Ad secundum resp. non esse corpus illud, actum informantem, esse tamen actum materialem completum, sicut Angelus est actus completus spiritualis. Ad tertium, nihil in eo incommodi, quod produci debet per creationem, cum hoc etiam competat materia prima.

S E C T I O N I I I.

Vtrum cœlum sit hujusmodi corpus simplex.

I.

Prima sententia docet cœlum non esse corpus simplex, sed componi ex materia & formâ: ita

prater multos ex antiquis Philosophis Capitulo Prima s. in 2. d. 12. Sôncin. 12. Met. q. 7. Conimbr. de cœlo, tentia m. 1. 1. c. 2. q. 4. ar. 2. Suarez. d. 13. Met. s. 10. nu. 8. Rubius q. 2. cœlum. hic 1. 1. c. 2. q. 5. Murcia 1. 1. de cœl. d. 2. q. 3. Hurt. d. 1. esse corpus de cœlo sect. 1. Tann. 1. p. d. 6. q. 2. d. 4. n. 3. Oviedo Implex. hic p. 2. n. 8 & alij plurimi.

Secunda sententia affirmat cœlos compositionis II. essentialis expertes esse, sive non constare materia & formâ, sed esse corpora completa simplicia: Secunda sententia affirmat Dur. in 2. d. 12. Gab. ibid. Aureol. in 2. d. 14. ar. 1. & 2. Battol. d. 14. q. 1. art. 4. Scotus vero in 2. d. 14. q. 1. ait secundum Theologos admittendam esse corpus materialis in cœlis, secundum Philosophos negantem: sive eos, qui negant, & cœlum assertunt esse corpus simplex, melius ait sequentios esse men- in re op. mo. Aristoteli.

Dico primò: probabilius est cœlum Empyreum non constare materia & formâ, sed esse corpus simplex. Hæc conclusio iudicem rationibus probatur usq; cœlum sequens. Minorem vero inde habet difficultatem, quod creatum sit eodem instanti cum terra, & aquis, sive non est formatum ex materia aquarum, ut aliqui contendunt de reliquis cœlis.

Illi enim verba Genes. 1. In principio creavit Deus cœlum & terram, omnes in eligunt iactantem de cœlo per cœlum Empyreum, præter S. Augustinum, qui l. 12. Confess. intelligat c. 7. per cœlum illo loco intelligi vult naturam Angelicam. Licit etiam potuerit Deus eodem instanti cum terra, & aquis creasse cœlum Empyreum ex materia, inquit ex simili materia cum illis, nullum ramen est fundamentum affirmandi de facto eum ita fecisse.

Dico secundò, Probabilius etiam mihi videtur IV. alios omnes cœlos non componi ex materia & formâ, sed esse similiiter corpora simplicia. Ita auctores erant, q. 2. relati. Probatur primò ex nonnullis locis Aristoteli, ubi hoc expresse docere videatur, licet alij corpora cœli obscurius loquuntur: quod p. 2. S. Suarez, d. 13. Met. s. 10. n. 2. & alij cœsent illus mentem hæc in parte esse valde dubiam. Ostatò itaque Met. tex. 14. nichil habet, neque omnium est materia, sed quorumcunque generatio & transmutatio invicem sunt quæcunque vero absque transmutatione sunt, horum materia non est. Et postea subiungit substantias perpetuas materialiam non habere, sed cœlum, secundum ipsum, est substantia perpetua, seu incorruptibilis, ut tupa vidimus d. 1. f. 2. n. 5. ergo.

Secundò probatur: in cœlo nullum est vestigium materia, ergo esto non implicit ut in eo sit materia, non tamen propter ea est assertendum de facto esse. Consequentia probatur, sic enim licet non repugnet ut lux in cœlo sit diversæ speciei perfectæ à luce in aere, de facto tamen non ita esse docent communiter Philosophi, quia nullum appetit hujusmodi diversitatis specierum indicium. Sic etiam in plantis non dicimus esse gradum sensitivum, nec in talpâ visum, sicut in alijs animalibus, quia nullum ex operationibus, & effectibus horum signum videmus. Rödemus ergo modo si in cœlo nullum sit indicium ex quod colligamus esse ibi materialia, gratis id assertemus.

Antecedens itaq; argumenti, nempe in cœlo nullum esse indicium, aut vestigium materia, probatur: Fundamenta enim ratio unde colliguntur Philosophi esse in tum unde rebus sublunaribus materialiam, & substancialia hæc colliguntur constare ex materia & formâ, est quia vident perpétuant vicissitudinem transmutationem, ac generationem & corruptionem substancialium, unde colligunt esse debere rebus sublunariis, communem aliquam subjectum substanciali, in quo si at hæc transmutatio hoc autem non potest esse aliquid quam materia, ergo dari debet in rebus sublunariibus materia. Sed hæc argumentatio cessat in cœlo, ubi nulla cernitur hujusmodi transmutatio substancialis.

stantialis, ergo licet forte non repugnet, ut in cœlo sit materia, nullum tamen habemus. fundamentum ad asserendum de facto materiam in eo reperiri.

bus) sed sumitur illic materia pro omni eo quod habet partes integrales, & ex natura sua est capax quantitatis. Unde tandem, cum obiectetur, cœlum, si non habeat materiam, fore *materiale*, & non fore, *ex-
quicunque* est in voce *materiale*, ut dictum est *secundum*, n. 11. si enim per *materiale* intelligatur idem atque corporeum, sic *cœlum* est quid *materiale*: latius enim patet corporeum quam *materiale* in stricto sensu, quod vel est *materiale*, prout illud *solum* est *materiale*, vel illam in se includit.

Obijcies tertio: innuere Scripturam cœlos componi ex materiâ & formâ, dum eos ex aquâ confervatos esse insinuat. Conf. primò ex illo Sap. 11. v. 5. *Omnipotens manus tua creavit orbem terrarum ex materia invisa.* Conf. secundò ex Isaia 50. v. 6. & c. 65. v. 17. ubi hi cœli destruendi dicuntur, & in meliorem substantiam convertendi: ergo constat ex materiâ, & non sunt corpora simplicia. Sed hæc non urgent, ut jam ostendam.

Ad primum ergo, quæcumque facit contra eos qui materialiam cœli diversam specie stituunt à sublunari, inter quos sunt S. Dionyssius, S. Basilius, S. Thomas & alij quos retulid. præcedente s. 1. n. 5. Dico itaque cum P. Suar. d. 13. Met. 11. n. 25. colligi nullo modo posse ex Scripturis cælos ex aquâ factos esse: imo addit, nec ex ullâ omnino materialiâ. Unde, illud *In principio Deus creavit cælum & terram*, S. Hieronymus E-pist. 1. 39. ad Cyprianaum, S. Basilius. Hom. 2. in Hexam. & alij intelligunt non de cœlo Empyreo tantum, sed de omnibus orbibus cœlestibus: ergo manifestum est, non illos confectos ex aquâ.

Ad primam confirmationem dico cum eodem VI. *Quid velit*
Suario n.30. per materiam *invisam* non illic à Sapientia *scriptura*,
te intelligi materiam primam, de qua, inquit, *nunquam dum orbem*
expressam mentionem fecit Divina Scriptura, sed sunitur *creatum esse*
materia ibi latè, pro eo ex quo mundus factus est, at materiæ
quicquid illud sit: sicut lapides & ligna sunt materia *domus*, licet non sint sola materia prima, nec minus
propriè dicentur materia *domus*, si essent corpora invisâ.
simplicia. VII.

Ad secundam confirmationem multi, quos supra
retulit d. I. f. 2. n. 10. aiunt orbes cœlestes in fine mun-
di quoad accidentia tantum quædam immutatum
iri, non quoad substantias. Sin autem sustinere quis *Licit cœli*
velit hos cœlos verè destruendos, & in alios novos
transmutandos, dicere poterit eos, non quoad for-
mas, ut volunt alij, seu conversione partiali, sed to-
tos, seu corpora hæc simplicia in alia conversione
totali, transfigura. Constat ergo cœlum partibus inte-
grantibus, non substantialibus, estque extensivè
tantum divisibile.

Ex his infero, male dixisse Rubium l. x. de cœl. c. VIII.
q. 5. opinionem, quæ cœlum statuit corpus simplex, qui confusa scholise relegatam, cum graves pro se autores ram in habeat, ut vidimus. Multò autem prius dixit Cartesius, in 2. d. 14. quæst. 1. eandem sententiam esse tentia flaterrream, cum fundamentis nitatur, vel paribus fundamento alterius sententia, ut quidam, etiam ex adversariis fatentur, vel, ut multi putant, superioribus.

M. m. 3.

DISPV-

DISPUTATIO IV.

De reliquis ad cœlorum notitiam spectantibus.

SECTIO PRIMA.

De cœlorum numero.

I. Cœlum Empyreum Theologorum proprium.

DE ijs qui moventur est sermo, seu inferioribus Empyreo: cœlum enim Empyreum non curant Astronomi; Theologis relinquunt. Hic suum illi sollem, suas stellas inveniunt, fixas omnes, solisque illius radijs perpetuò illustratas, in charitate tamen à se invicem diversas, quæque suo loco & ordine in cœlo Empyreo sita firmamentum conficiunt, haud paucè splendidius illo, quod hinc in dies oculis intuemur.

II. Astronomia multum ad rerum divinarum contemplationem conducet.

Cœlum, inquam, Empyreum non curant Astronomi, quæ Astronomi: utpote in quo nulli diversorum orbium, aut astrorum occursum & recursus, varijsque planetarum aspectus, & hujusmodi alia discernuntur. Plurimum tamen nobilissima hæc Scientia ad cœli etiam Empyrei, rerumque divinarum contemplationem confert: utpote quæ mentem à terrenis rebus avocat, cœloque totam infigit: dumque animum solis ac syderum disquisitione, orbiumque cœlestium consideratione intentum detinet, facilè à cœlo ad cœlum, à sole ad solem, mentis oculi transferuntur: sicque *Astronomus* hoc sensu facile sit *Theologus*.

III. Necessarii plures esse cœlos, quam unum.

Plures ergo cœlos esse quam unum ostendunt tot, & tam varijs astrorum motus, quæ si in uno firmamento fixa essent, non possent habere tam discordem inter se concordiam, nisi vel cum P. Hurtado ponantur tubi quidam seu canales, & foramina in quibus deferantur stellæ, vel dicantur cœlum esse fluidum, stellæque in eo nature ut in mari, pices, quod d. 1. f. 3. & 4. ostendit esse falsum; vel denique dicatur duo corpora inter se penetrari, quod ut supra etiam dixi, naturaliter fieri non potest.

IV. Tres aliqui ponunt cœlos, aëream, & Empyreum.

Aliqui in universum tres statuunt cœlos, ita tamen, ut ex ijs unum dicant esse aërena, quo sensu aves dicuntur volucres cœli; pluvia item dicitur descendere cœlo (nempæ aëreo) & cataracta cœli dicuntur aperiri dum magna vis pluviae descendit &c. Aliud cœlum dicunt esse aëthereum à concava luce usque ad firmamentum inclusivæ, & stellas in se omnes tam fixas quam erraticas continere. Tertium deum afferunt esse cœlum Empyreum, seu locum Beatorum.

V. Astronomi hodie decem ponunt cœlos.

P. Clavius inter primos nostri temporis Astrologos c. 1. de Sphæ. & Astrologi hodie communiter, ponunt decem cœlos præter Empyreum, ita ut in universum dicant esse cœlos undecim, septem pro planetis, octavum, quod & firmamentum, seu aplane dicitur, quod nullæ sint in eo stellæ errantes, deinde, ob motus diversos in octavâ sphæra observatos, duos alios statuunt: Primus est motus *raptus*, ab Oriente scilicet in Occidentem: ob hunc ponitur decimum cœlum, seu primum motile. Secundus motus esse contraria occasu ad ortum, propter quem assignatur sphæra nona. Demum, habet octava sphæra motum proprium, quem accessum & recessum à polo ad polum, seu *trepidationis* vocant. Constituuntur ergo cœli hoc ordine, sphæra Lunæ, Mercurij, Veneris, Solis, Martis, Jovis, Saturni: deinde octava sphæra, seu firmamentum: postea nonum,

Motus raptus, & trepidationis.

Ordo, & status sphærarum cœli.

seu Chrystallinum: deinde decimum, seu primum Mobile: postea Empyreum.

Alij tamen, præsertim recentiores Astrologi non ponunt tantum numerum cœlorum, sed planetas omnes in quatuor, vel quinque, imò aliqui in tres cœlos compingunt, quibus tamen varios assignant circulos concentricos, excentricos, & epicyclos: sed in hac sententiâ quæstio penè est de nomine, utrum pro *et Epicyclis* planetis constituendi sint tres, quatuor, quinque, vel septem cœli.

Ut quid hac in re verisimilius mihi videatur, apem: existimo necessarios non esse tot orbes cœlestes quod communiter ponunt Astrologi, præsertim si dicantur cœli moveri ab Intelligentiis. Et ut incipiamus ab initio, primum mobile, quod statuunt immediatè infra cœlum Empyreum, & à quo moveri cœteros omnes cœlos afferunt, videtur plane superfluum. Quod idem etiam est de cœlo chrystallino, & orbibus qui collocantur supra firmamentum.

Dices, ponи hos cœlos ob diversos motus quos decursu temporis inveniunt Astrologi. Contra, hi diversi motus (si tamen sint diversi) non requirunt ullam sphæram supra firmamentum; sed possunt immediatè fieri ab Intelligentiis: nec enim video cur non possint intelligentiæ æquè producere impulsum & motum immediatè in firmamento ipso ac mediatè, prius scilicet illam producendo in alia sphæra superiori. Ex: G. Angelus ille, qui mediata producit motum *raptus* in firmamento, prius scilicet eum producendo in primo mobile, cur non possit eundem immediatè producere in ipso firmamento? Et idem est de motu ab Occasu ad Orientem ad occidentem, scilicet & de motu *trepidationis* à polo ad polum, & ceteris omnibus siquicunq; alij reperiantur motus in firmamento.

Unde si quis vellet ponere duos vel tres Angelos in firmamento, nulla videtur difficultas ut sicut omnes illi motus immediatè in ipso firmamento, & consequenter tolli possunt omnes cœli supra firmamentum, & dici firmamentum esse proximum cœlo Empyreo. Imò mihi videtur probabile, posse omnes illos motus provenire ab uno Angelo, re enim verâ non sunt plures motus, sed unus modicatus, scilicet ergo ponitur alius Angelus qui retardet impetum productum à primo, & tertius qui deflectat aliquantulum in obliquum versus alterum ex polis; ita idem motus produci poterit modicatus ab uno eodemque Angelo qui imprimit impetum ex natura sua causativum motus tante solùm velocitatis, eumque obliquum, seu versus alterum ex polis.

Sicut v. g. Si Petrus imprimere globi aliqui ligneo, aut lapideo impetum ut sex rectâ versus Occidentem, hic impetus produceret ex se motum ut sex rectâ versus Occidentem, si tamen Paulus imprimendo impetum ut duo obssisteret, non produceretur motus nisi ut quatuor, sed adhuc rectâ versus Occidentem, si vero Joannes eundem globum impellat simul aliquantulum versus septentrionem, non feretur globus rectâ versus Occidentem, sed nonnihil deflectet ad Septentrionem: quidni ergo Petrus solus poterit imprimere eidem globo impetum ut quatuor, nonnihil illum simul inclinando versus Septentrionem? quod si faciat, tunc Petrus solus

Sintne sphæra omnes cælestes inter se contingua. Sect. II. & III. 409

scilicet præstabilit id, quod prius faciebant omnes tres. Idem ergo facere poterit unus Angelus in Firmamento: ergo &c.

XI. Denumero stellarum.
Quoad numerum stellarum, dicunt Astrologi communiter esse mille vigintiduas, nempe notas: nam esse longè plures, primò constat ex circulo latitudinis, quem ex innumeris stellis compactum esse communis est opinio. Præcipue verò probatur ex locis quibusdam sacræ Scripturæ, ut Gen. 15. v. 5. ubi Deus Abraham ait, *suscipe cælum, & numeras stellas si potes.* Item c. 22. v. 17. & c. 26. v. 4. *multiplicabis semen tuum sicut stellas cali, & sicut arenam, qua est in littore mari.* Quod signum est stellas esse longè plures quam numerant Astrologi.

SECTIO II.

Sintne sphæra omnes cælestes contingua, vel aqua iis interposita.

I. Prima sententia negat cælos omnes esse sibi continguos.
P. Molina, quem sequitur P. Hurt. d. 3. de Cæl. f. 3. cum aliis nonnullis existimat non omnes cælos esse inter se contiguos immediate. Ratio est, quia in Scripturâ dicuntur aquæ esse supra cælos. Quod cùm intelligi nequeat supra cælum Empyreum, cùm supra illud nihil omnino sit, sed spatio pure imaginaria, debent aquæ illæ esse supra aliquos ex aliis cælis: sicque ponunt hi auctores aquam intra cælum Empyreum, & primum mobile, nec enim intra altos cælos tam commodè collocari potest, cùm impedit quo minus una sphæra aliam moveret. Unde ajunt, sicut cæli; qui moventur, sint inter se contiguos, non tamen esse eos contiguos seu conjunctos immediate cum Empyreo, sed interponi aquam.

II. Seconda & vera sententia docet cælos omnes sibi esse continguos.
Communior tamen & melior sententia asserit cælos omnes esse inter se contiguos. Difficultas solum est, quid intelligatur per aquas quæ dicuntur esse supra cælos, & quæ ponuntur divisiæ per interpositionem firmamenti, quando dixit Deus, *sicut firmamentum, & dividat aquas ab aquis.*

III. Origenes per aquas divisas ab aquis intelligit bonos, & malos angelos.
Origenes per aquas supra cælos intelligit Angelos sanctorum Dei conspectu fruentes, per aquas verò inferiores, quæ per firmamentum à superioribus dividuntur, intelligit Angelos malos de cælo ob peccatum deturbatos, indequæ perpetuè exclusos. Inter quos proinde, & bonos Angelos magnum chaos, inquit, est firmatum, ita ut ad locum Beatorum regredi non possint. Hæc tamen sententia ab omnibus rejicitur, & Origenes hoc nomine à sanctis Patribus Epiphanius, Hieronymo, Basilio, S. Thomâ 1. p. 68. ar. 2. & aliis reprehenditur. Unde S. Augustinus qui 1. 13. Conf. c. 32. per aquas supra cælos Angelos intellecterat, opinionem illam retractat 1. 2. Retrac. c. 6.

IV. Reprehenditur hoc nomine Origenis à Patribus.
S. August. & S. Hier. per aquas supra cælos intelligent nubes.

S. Augustinus 1. 2. de Gen. ad litt. c. 4. S. Hieron. ep. 8. 3. & alij multi per aquas supra cælos intelligent nubes, secundum illud Job 26. v. 8. qui ligat aquas in nubibus suis: per cælum autem vel cælos, intelligent infimam aëris regionem, quam etiam dicunt intelligenti per firmamentum, quod dividit aquas ab aquis. Hanc explicationem idèò rejicit S. Thomas in 2. d. 14. q. 4. a. 1. quia in eodem contextu sumeretur intra paucas lineas nomen firmamenti æquivocè, cùm ibidem dicitur Deus posuisse stellas in firmamento.

V. Alij veras aquas esse dicunt supra cælos.
Alij tum Theologis per aquas supra cælos intelligent veras aquas sublunari finiles: quorum alijs dicunt esse liquidas, alijs in instar glaciei concretas, & congelatas. Alij deum non aquas propriæ, sed vapores quosdam supra cælum sidereum, seu firmamentum esse volunt.

VI. S. Thomas, & alij per aquas supra cælos intelligent cælum crystallinum: nam inquit, sicut supremum omnium cælum R. P. Th. Comptoni Philosophia.
S. Thomas 1. p. q. 68. a. 2. S. Bonav. Durandus, & alij, per aquas supra cælos intelligent cælum crystallinum: nam inquit, sicut supremum omnium cælum

ob similitudinem quam habet cum igne, vocatur *Empyreum*, ita hoc ob similitudinem cum aquâ, vocatur *crystallinum.*

VII. Aliqui tandem per aquas supra cælos, intelligent materiam aliquam spirabilem, quam dicunt includi intra cælum Empyreum, beneficio cuius Sancti ibi dem loquuntur.

Cælum itaque Empyreum utrimque, seu & supram & infimâ parte firmum esse dicunt & solidum, in medio autem (qui locus Beatorum habitationis est) liquidum, & spirabile: de quo proinde intelligunt illud Apoc. 7. v. 17. *Agnus &c. reget eos, & deducet eos ad vitæ fontes aquarum.* & alia hujusmodi, quæ in Apoc. sacerdoti recitantur.

VIII. Nonnulli per aquas illas intelligunt materiam spirabilem.
Utraque hæc postrema explicatio mihi videtur probabilis: secundum quos sustineri potest cælos omnes esse sibi invicem contiguos, & non aquâ interpositâ disjunctos.

SECTIO III.

De motu, & figura Orbium cælestium.

Q. Uæres primò, utrum moveantur cæli ab Inteligentiis? P. Lessius cum aliis nonnullis dicit inveniuntur eos à solo Deo. Communis tamen sententia affirmat moveri ab Intelligentiis: quod ita jam invenerunt apud omnes, ut penè nefas sit id inficiari, cui proinde ob totum tamquam doctorum hominum auctoratem subscrivo, omnesque constanter asserunt, non posse motum illum provenire ab intrinseco. Ratios tamen quæ hoc convincat, non video.

Prima quæ affertur, est, quia si motus cælo esset naturalis, & à principio activo intrinseco, ergo quies esset illi post diem Judicij violenta. Sed contra primum: nam idem argumentum fieri posset de influxu, quies post nempe, cùm procedat à principio effectivo intrinseco, fore cessationem ab eo post diem Judicij violentam? Et idem fieri est in corporibus beatorum quod potentiam nutritivam, & generativam, quæ post diem Judicij nunquam prodibunt in actum. Deinde, solvitur clarè hoc argumentum, si dicatur, quod multi Patres affirment, & sacerdoti insinuantur in Scripturâ, ut suprà notavimus, destrutum iri hos cælos, & altos eorum loco producendos.

Secundò arguunt, quia motus est ob aliquam perfectionem, & utilitatem mobilis, unde dici solet motus est propter quietem, sed motus cæli, cùm sit circularis, esse non potest ob aliquam utilitatem mobilis, cùm non tendat in aliquem terminum, ubi melius se habeat mobile, quam anteâ, ut contingit in gravibus & levibus: quod enim movetur circulariter, semper movetur inter eosdem terminos, ergo non potest dari quidquam quod petat moveri circulariter, seu quod habeat in se principium motus circularis.

Resp. dictum illud, motus est propter quietem, intelligi de motu recto qui ex naturâ suâ ordinari videretur (saltem in illis motibus rectis quos novimus) ad collocandum corpus in loco aliquo commodo, ut constat in gravibus & levibus, motus autem circularis, cùm ex naturâ suâ non tendat in novum locum, simpliciter non potest ad hoc ordinari, ac proinde perficitio, quam accipit corpus à motu circulari, est ipse motus, & terminus per ipsum productus. Adeo, in cælis esse aliquid peculiare cur in se habeant principium intrinsecum motus circularis, per motum enim hunc magis conducunt ad generationes & conservationes rerum, vicissitudinemque, quam in dies perspicimus: & hoc modo eorum vis & efficacia magis innoscit.

V. Motus circularis in cælis, est & ipso, & mundo sublunari bonus.
Et per hæc patet solutio ad id, quod hic queri

M. m. 3. folet,

Sicut motus cælo naturæ.

solet, utrum scilicet motus cæli dicendus sit illi naturalis, necne si enim sit ab intrinseco, non est dubium quin sit cælo naturalis: si minùs, dicendus potius illi videtur præternaturalis, sicut & motus ignis in sua sphæra, ubi nec motum petet, nec re-
spuit.

VI.
Cessante
motu cæli,
non cessan-
t omnes
motus, &
generationes
in rebus
sublunari-
bus.

Si tamen
cessaret mo-
tus cæli, non
foret ea tem-
porum, &
generatio-
num vicissi-
tudo, que
motu est.

VII.

Quæres secundò, an cessante motu cæli, cessa-
rent omnes motus, & generationes rerum subluna-
rium? Resp. negative cum P. Suar. Hurt. Conimb.
& aliis, contra quodam id afferentes. Ratio à priori
est, quia motus cæli non influat physicè in res sublu-
naries, cum motus sit solum actio, & non principium
influentis ut quod, habetque pro termino suo tantum
diversam ubicationem partium cæli, & est solum ap-
plicatio activa eorum ad diversas regiones, & par-
tes mundi: sol enim non produceret lucem in no-
stro hemisphærio, nisi applicaretur per motum. Nec
tamen motus qui est applicatio activa, nec ubicatio
quæ est applicatio formalis, quidquam agunt physi-
cè in lucem, sed solum sol, qui si staret fixus in nostro
hemisphærio, & non moveretur, eodem modo pro-
duceret lucem, quo eam nunc producit: sicut etiam
fecit dum stetit ad vocem Iosue. Verum quidem est,
non futuram tunc eam generationum & temporum
vicissitudinem, quæ modò est; non quid motus il-
lam physicè efficiat, sed quid diversimodè applicet
diversas stellas, partes cæli, & solem nunc huic mundi
parti, nunc illi, unde varietas & vicissitudo temporum
provenit.

Quoad figuram cælorum, omnes præter Empy-

reum sunt sphærici, utpote ad motum circularem or-
dinati: nec enim possunt esse ovalis figuræ, aut cy-
lindricæ, ut aliqui voluerunt, cum enim sphærae in-
feriores moveantur motu contrario, ut ita dicam,
motui primi mobilis & diversâ quasi viâ per acces-
sum & recessum à polo ad polum, deberent se vel
penetrare, vel scindere, ut est manifestum.

De cælo Empyreo est difficultas quoad partem VIII.
convexam, nam quoad concavam videtur certum el- Celum
se sphæricum, cum sit contiguum decimo cælo, seu etiam Empy-
reum, quod
primo mobilis. Aliqui ergo etiamp quoad supremam partem con-
partem seu convexam volunt illud esse figuræ sphæ- cævam, est
ricæ, quia scilicet hæc, figura est perfectissima, ut sphæricum.
communiter docent mathematici. At lícet hæc ratio
sit probabilis, cum tamen cælum Empyreum non or- Quoad par-
dinetur ad motum, sed quietem, congruentius vide- tem convi-
tur ut sit quadratum quoad partem convexam, hæc dratum.
enim figura aptiore est quieti, sicque statui cæli Em-
pyrei conformior.

Deinde verba illa Apoc. 21. v. 6. hoc videntur in- IX.
singuare, ubi civitas dicitur in quadro posita. Quod au- Insignare
tem pro contrario assertur de perfectione figuræ videtur
sphæricæ, licet fortè in se sit perfectior quadrangu- Scriptura
la, alia tamen congruitates allatae supplant illam ma- Cælum Em-
torem, sicut perfectionem. Sicut ergo forma sub- tem quod
stantialis cæli Empyrei non est omnium perfectissima, partem sue
ma ex iis quæ creari possint, ita nec est necessarium ut habeat figuram omnium perfectissimam. Hæc de
celis, quoad nostrum institutum, sufficiant.

DISPV.